

Sosyal Bilimler Dergisi / The Journal of Social Sciences

Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, Yıl: 6, Sayı: 35, Mart 2019, s. 106-123

ISSN: 2149-0821 Doi Number:<http://dx.doi.org/10.16990/SOBIDER.4840>

Öğr. Gör. Dr. Zeynep TURHAN

Bartın Üniversitesi Sosyal Hizmetler Bölümü, zynp18030387@gmail.com

TÜRKİYE’DE AİLE İÇİNDE ERKEK ŞİDDETİNİ ÖNLEME KONUSUNDAKİ ÇALIŞMALARINI İNCELEME

Özet

Bu makale Türk sisteminin aile içinde erkek şiddetini önlemede nasıl girişimlerin olduğunu anlamak için Türkiye’deki aile içi şiddet failleri müdahale hizmetleriyle ilgili mevcut literatürü taramıştır. Bu makalenin yöntemi literatür taramasıdır ve dijital veriler aranarak makalelere, tezlere ve raporlara erişilmiştir. Dokuz çalışma bu makalenin arama kriterlerine göre uygun bulunmuştur. Daha sonra bulgular sistematik olarak sunulmuştur. Bu bulgulara göre, pek çok araştırımcı aile içi şiddet nedenlerini anlamak üzerinde durmuştur. Bu nedenler kişisel sorun alanları, ataerkil yapılar ve klinik ve sosyal hizmet alanındaki eksikliklerle ilişkilidir. Böylece, aile içi şiddet failleri müdahalesinde daha ayrıntılı ve derinlemesine çalışmalara ihtiyaç duyulduğu vurgulanmıştır. Bu literatür taramasına göre sağlık ve sosyal hizmetler boyutunda çok yeni ve sistematik yöntemlerin ve yasaların geliştirilmesi erkek şiddetinin durdurulması için önemlidir. Sosyal hizmet uzmanları ve psikologlar önderliğinde yürütülecek olan müdahale programlarının kurulması önerilmiştir. Aile içi erkek şiddetini önleme çalışmaları incelenerek hukuki yaptırımların uygulanmasındaki eksiklikler saptanmış ve sosyal politika yapımcıların bu uygulamalardaki aksaklıkları azaltması gerektiği önerilmiştir. Bu öneriler yapılırken aile içi şiddete maruz kalan kadınların ve çocukların güvenliğinin garanti altına alınmasının gerekliliği bir insan hakkı olarak altı çizilmiştir.

Anahtar kelimeler: kadına yönelik şiddet, önleme programları, sosyal hizmet, şiddetle mücadele

THE EXAMINATION OF THE STUDIES ABOUT INTERVENTIONS OF MALE VIOLENCE IN FAMILY SETTING IN TURKEY

Abstract

This article reviews the available literature on domestic violence perpetrator interventions in Turkey in order to understand how the Turkish system attempts to stop men’s violent behaviour in family settings. The method of this study was literature review and articles, theses and reports were gathered by searching electronic databases. Nine articles have been identified as appropriate for this articles’ search criteria. The findings were then presented systematically. According to these findings, many researchers have focused on examining the reasons around domestic violence in Turkey. These reasons are associated with individual issues, the patriarchal structure and inadequate social work and clinical intervention practices. This has highlighted the need to conduct a detailed and in-depth study on domestic violence perpetrator interventions. Based on this literature review, it is important that new and systematic strategies and laws are required within social work and health services. This article recommends that perpetrator intervention programmes must be established that are run by social workers and psychologists. The inadequate implications of legal sanction has been found and it is suggested that social policy-makers should reduce these poor implications. Given these recommendations, it is concluded that the protection of women and children survivors of domestic violence should be guaranteed by the government as human rights.

Keywords: violence against women, intervention programmes, social work, tackling violence,

GİRİŞ

Pek çok devletler, sivil toplum örgütleri, kadın meclisleri ve merkezleri olumsuz sonuçlar ve zarar verici etkilere neden olan aile içi şiddeti durdurmak için mücadele etmektedirler. Aile içi şiddetin sonlandırılmasında müdahale çalışmaları çok önemli yer tutmaktadır. Türkiye’de aile içi şiddet önleme ve durdurma çalışmalarının incelenmesi sosyal hizmet, sağlık ve hukuk alanlarındaki koruyucu ve önleyici uygulamaları anlamak için kıymetli olacaktır. Aile içinde erkek şiddetini durdurarak sağlıklı, olumlu ve şiddetsiz davranışların nasıl geliştirileceğini anlamak için bazı çalışmalar yapılmaktadır. Makale erkeğin kadına yönelik şiddetinin nasıl son bulacağı konusuna ağırlık verirken, aile içi şiddette maruz kalan kadın ve çocukların korunması ve güvenliğinin sağlanması birincil bir insan hakkı olarak vurgulanmaktadır. Literatür incelendiğinde kadınların ne oranda ve hangi tür şiddete maruz kaldıkları ve hangi kurum ve kuruluşlara başvurdukları; özellikle sağlık kurumlarından ne şekilde faydalandıkları konularına ağırlık verildiği görülmüştür. Örneğin, Türkiye’de pek çok araştırma sağlık kurumlarındaki ya da Şiddet Önleme ve İzleme Merkezlerindeki (ŞÖNİM) aile içi şiddet mağdurlarının başvurularını değerlendirmeye yönelik çalışmalar yapmıştır (Bakar, 2012; Beyza, 2015; Efe ve Ayaz, 2010; Vahip ve Doğanavşargil, 2006).

Ulusal ve uluslararası çalışmalar erkeğin uyguladığı şiddetin olumsuz sonuçlarıyla ilgili olarak kadınların yaşadıkları mağduriyet, sağlık problemleri ve psikolojik sorunları dile getirmiştir (Campbell, 2002; Devries ve ark., 2011; Ergöçmen, Yüksel-Kaptanoğlu, ve Jansen, 2013;

Larsen, Krohn, Püschel, ve Seifert, 2012; Sallan-Gül, 2013; Stark ve Flitcraft, 1996). Örneğin, Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü (2009) tarafından yapılan çalışmaya göre, Türkiye’de kadınların hamilelik dönemleri de içinde olmak üzere pek çok fiziksel şiddete (darp edilmek, evden atılmak, ağaca bağlanıp dövme, vb.) maruz kaldıkları yapılan görüşmelerde dile getirilmiştir. Fiziksel şiddetin yanı sıra duygusal ve ruhsal sağlığın da olumsuz etkilerini de duygusal şiddete uğrayan kadınların yaşamlarında tespit edilmiştir (Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, 2009). Gelişmiş ülkelerdeki çalışmalarda da aile içi şiddet mağduru kadınların benzer sağlık ve psikolojik sorunlarla karşı karşıya kaldıkları gözlemlenmiştir (Carlson, 1997; Cavanaugh, Solomon, ve Gelles, 2011; Coker, 2006; Stark ve Flitcraft, 1996; Stuckless, Toner, ve Butt, 2015; Williamson, 2000). Aile içi şiddet mağdurları şiddetin olumsuz ve zarar verici etkileri ile karşı karşıya kalmaktadırlar. Bunlar depresyon, diğer zarar verici ruhsal hastalıklar, alkol ya da ilaç kullanımı, post travma bozukluğu, fiziksel sağlık problemleri ve intihar girişiminde artış olarak sıralanmaktadır (Campbell 2004; Cavanaugh ve ark. 2011; Heckert ve Gondolf 2004). Aile içi şiddete tanık olan çocukların sosyal, duygusal ve bilişsel açıdan olumsuz etkilendikleri bulunmuştur (Herrenkohl ve ark., 2008; Holden, 1998; Holt ve ark., 2008; Johnston ve Roseby, 1995; Johnston ve ark., 2009; Taylor ve ark., 2009). Türkiye’de yapılan çalışmalarda da çocukların aile içi şiddetten olumsuz bir şekilde etkilendikleri tespit edilmiştir (Müderrişoğlu, Dedeoğlu, Akco, ve Akbulut, 2014). Bu olumsuz ve hayati etkilerin azaltılması ve yok edilmesinde danışmanlık, ebeveynlik eğitimleri ve kriz ve sosyal yardım girişimlerinin faydalı olduğuna dair bulgular yer almaktadır (Başoğlu, Lök, ve Öncel, 2017). Aile içi şiddetin zarar verici sonuçları dikkate alındığında, kadına yönelik şiddetin durdurulması için daha bütüncül ve sistematik çalışmaların yapılması ve hükümetin belediyelerle ve sivil toplum örgütleriyle işbirliği içinde şiddet faileri için iyileştirme ve önleme programlarının geliştirilmesi büyük önem taşımaktadır.

Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanuna İlişkin Uygulama Yönetmeliği’nin içeriğinde koruyucu ve önleyici tedbirler vardır. 6284 sayılı kanun şiddete uğrayan veya uğrama tehlikesi olan kadınları, çocukları, diğer aile bireylerini ve tek taraflı ısrarlı takip mağdurlarını korunmayı amaçlamıştır. Bu korumayla birlikte şiddetin önlenmesi için tedbirler ve bunların nasıl uygulanacağına yönelik düzenlemeler yer almıştır. 6284 sayılı kanunda koruyucu tedbir kararları arasında mağdurların psikolojik ve sosyal olarak iyileştirilmesini içeren maddeler yer almaktadır. Örneğin, eğer mağdur evli ise ayrı bir yerleşim yerinin belirlenmesine karar verilebilir. Geçici maddi yardım sağlama ve gerekli durumlarda kimlik bilgilerinin değiştirilmesi gibi koruyucu tedbir kararları alınabilir. Önleyici tedbir kararları ise daha çok şiddet uygulamış suçluların tekrar şiddet davranışları sergilemesinin önüne geçmeyi hedefler. Bu kararlardan bazıları müşterek konuttan uzaklaştırma ve bu konutun korunan kişiye tahsis edilmesi; korunan kişilerin konutlarına, okuluna ve işyerine yaklaşılmamasıdır. Daha da önemlisi şiddet uygulayan kişilerin çocuklarıyla ilişkilerinin sınırlandırılması ya da tümüyle kaldırılması alınabilecek önemli bir tedbir kararıdır. Tedbir kararlarına uyulmaması halinde suçlular zorlama hapsine tabi tutulur. Tedbir kararları alınırken şiddet faillerinin hemen evi terk etmesi ya da çocuğunu görmemesi gibi talimatlara uyması beklenilmektedir. Ancak bu tür kararların etkili bir şekilde uygulamaya konulabilmesi için şiddet faillerinin düzenli ve uzun süreli olarak iyileştirme programı, danışmanlık ya da öfke kontrolüyle ilgili iyileştirme sürecine tabii tutulması hayati önem taşımaktadır. Şiddet faillerinin uyguladıkları şiddetin yanlış olduğunu ve aile bireyleri üzerindeki yıkıcı ve zarar verici etkilerini anlayarak olumlu ve şiddetsiz davranış biçimlerini ve düşünce yapısını

oluşturabilmeleri bu tür iyileştirme süreçlerine katılımlarıyla gerçekleşmesini beklemek çok daha gerçekçi ve etkili olacaktır.

6284 sayılı kanun çerçevesinde alınan tedbir kararlarının uygulanması aile içi şiddeti durdurmada olumlu sonuçları oluştururken, tedbir kararlarının uygulamasında bazı sıkıntılar gözlemlenmiştir (Küçüker Yıldız ve Öz Yıldız, 2018). Örneğin, önleme stratejileri daha çok mağdurların içerirken, şiddet davranışını sergileyen faillerin iyileştirme süreçlerinin izlenmesinde ve değerlendirilmesinde sorunlarla karşılaşmıştır (Küçüker Yıldız ve Öz Yıldız, 2018). Diğer bir sorun alanı olarak sivil toplum kuruluşlarının de kadına yönelik şiddet sorununu çözümüne katılımını artırmak için gerekli desteğin yeterli seviyede olmamasıdır (Küçüker Yıldız ve Öz Yıldız, 2018). Erkeğin aile içindeki şiddetini önlemek için sadece adalet sistemindeki cezalandırmaların yeterli olmadığı açık bir sonuçtur (Öztürk, 2014). Türkiye’de erkek şiddet davranışlarının durdurulması, önlenmesi ve azaltılması konusunda sistematik yaklaşımların, kuramsal ve teorik altyapının ve kurumsal yapıların güçlendirilmesi ve geliştirilmesi gerekmektedir. Bu bağlamda, aile içi şiddet faillerini iyileştirmede sosyal hizmet, psikolojik ve psikiyatrik destek hizmetlerin geliştirilmesi konusunda gerekli birimlerin sorumluluk alması büyük bir ihtiyaçtır.

Pek çok Avrupa ülkesinde aile içi şiddet suçlularının zorunlu olarak katılacakları müdahale ve önleme programları geliştirilmiş ve hayata geçirilmiştir. Örneğin, İngiltere’de kurulmuş olan aile içi şiddet önleme programları (Domestic Violence Intervention Programmes) aile içi şiddetin azaltılması ve durdurulmasını amaçlayarak eşine şiddet uygulayan erkekleri bu programlarda eğitmeyi ve şiddet içeren davranışlarını değiştirmeyi hedeflemiştir (Bowen, 2011a; Kelly ve Westmarland, 2015; Westmarland, Kelly, ve Chalder-Mills, 2010). Şiddeti önleme programlarının ne kadar başarılı olduğu konusunda pek çok tartışma yapılırken yeni ve şiddetsiz davranış geliştirmede çok az etkileri olduğunu gösteren bazı veriler vardır (Dobash, Dobash, Cavanagh, ve Lewis, 2000). Bu tartışmalara rağmen, bu programları ya da iyileştirme süreçlerini başarılı bir şekilde tamamlayan katılımcıların eşine karşı şiddet uygulamada azalmaların önemli ölçüde olduğu ve daha sağlıklı, şiddetsiz ve olumlu davranışlar geliştirdikleri de bulunmuştur (Kelly ve Westmarland, 2015; Murphy ve Ting, 2010). Burada önemli olan şiddet uygulayan erkeğin aile bireylerinden uzaklaştırılarak böyle zorunlu bir iyileştirme sürecine girmiş olmasıdır. Çünkü kadın ve çocuk mağdurların güvenliğinin sağlanmasında yapılacak çalışmalar her zaman öncelikli olmaktadır. Sonuç olarak erkek uyguladığı şiddeti değiştirme sürecinde ya hiç ya da sınırlı zaman diliminde aile bireyleriyle iletişime geçme durumu dikkatli bir şekilde uzmanlar tarafından değerlendirilmektedir (Safeguarding Children and Young People Regional Procedures, 2005).

Avrupa Birliği Genel Müdürlüğü’nün kadınların şiddetten korunması adı altında Hollanda’da gerçekleştirilen çalışma ziyareti raporuna göre, Hollanda’daki belediyelerin aile içi şiddet müdahale süreçlerinde daha aktif bir sorumluluk aldıkları vurgulanmıştır (Karadağ, 2013). Örneğin, devletten maddi destek alarak 35 sorumlu belediye aile içi şiddet destek merkezleri kurmuştur. Bu merkezler aile içi şiddet mağdurlarına ikamet, kurs ve maddi yardım, psikolojik destek gibi yardımlarda bulunmaktadır (Karadağ, 2013). Belediye ve sivil toplum örgütleri bazında Hollanda’nın gelişmiş olduğu gözlemlenirken, Türkiye’de kurulan Aile Mahkemelerinde pek çok uzmanın istihdamının sağlanarak Denetimli Serbestlik ve Çocuk Mahkemelerinde aktif ve başarılı çalışmalar sürdürmektedirler. Türkiye’de nitelikli personelin devlet düzeyinde çalışarak müdahale hizmetlerinde rol aldıkları vurgulanmıştır (Karadağ, 2013).

Aile içi şiddet konusunda Türkiye’de yasal düzenlemelerin yeterli olduğu gözlemlenirken, bu yasaların uygulanması aşamalarında bazı gelişimlerin sağlanması gerekmektedir. Bu konuyla ilgili olarak, Karadağ, (2013) emniyet birimlerinin mağdur kişiyle çalışırken herkesin görev ve sorumluluklarını hiç zaman kaybetmeden yerine getirmesi gerektiğinin altını çizmektedir. Benzer şekilde ivedilikle diğer kurumlarla iş birliği halinde çalışmakta mağdur kişilerin güvenliğinin sağlanmasında büyük önem taşımaktadır (Alican Şen, 2018). Son yıllarda yapılan çalışmalarda bu konuda bazı gelişmeler olduğuna dikkat çekilmiştir. Örneğin, Türkiye’de ulusal ve yerel düzeyde aile içi şiddetle mücadelede sistemli komisyonlar ve kurullar oluşturulmuştur (Küçüker Yıldız ve Öz Yıldız, 2018).

Türkiye’de yapılan çalışmalar incelendiğinde, erkeğin şiddetini durdurmaya ya da azaltıp, engellemeye yönelik ne tür çalışmaların yapılmakta olduğu ya da hangi hukuki, psikolojik ve psikiyatrik yaklaşım ve tekniklerin etkili bir şekilde uygulanması gerektiğini anlatan araştırma ve yazıların sınırlı olduğu saptanmıştır. Bu sınırlılığın ana sebepleri arasında Türkiye’de erkek şiddetini önlemede sistematik bir program, kurum ya da yapının henüz oluşmaması varken, erkek şiddetini durdurmanın çok zor oluşu ve uzun süreli bir iyileştirmeye ihtiyaç duyulması da yer almaktadır. Örneğin, erkeğin uyguladığı şiddeti reddetmesi, yok sayması, karşı tarafı suçlaması, bazı grup ve toplumların erkeğin şiddetini kabul görür bir yapıda olması, ataerkil düşünce ve davranış yapılarının varlığı erkek şiddetinin durdurulması konusunda önümüze çıkan engeller arasındadır (Anderson ve Umberson, 2001; Harne ve Radford, 2008; Hearn, 1998). Erkek şiddetini engelleme ve durdurmak çok zor olduğu yapılan çalışmalarda görüldükçe, kadına karşı şiddetin önlenmesinde erkekler birincil sorumlu bireylerdir. Sonuç olarak şiddet uygulayan suçlu erkekler sistem içerisinde değerlendirilerek yaptıkları yanlış ve cezalı davranışların sonuçlarının sorumluluklarını taşıyacakları müdahale hizmetleri geliştirilmelidir.

Türkiye’de aile içinde erkek şiddet davranışını durdurmadaki uygulamalarda görüldüğü gibi şiddet konusunda hayatta kalmaya çalışan aile üyelerinin durumlarının iyileştirilmesi konusunda araştırmalar yapılırken, erkek şiddet davranışını değiştirme, durdurma ve önleme çalışmalarının gerekliliğine dikkat çekme konusunda alan yazında eksiklikler vardır. Ancak bazı akademisyenler erkek şiddet davranışı etrafındaki dinamiklere; önleme ve durdurma konusundaki toplumsal ve kurumsal destek ve çalışmaların önemine dikkat çekmiştir (Belli, Ural, Vadar Kanarya, ve Tezcan, 2011; Karataş ve Kılıçarslan, 2013; Körükcü, Kayır, ve Kukulu, 2012; Öztürk, 2014; Yüksel-Kaptanoğlu, 2015). Bu makale bu alandaki eksikliğe dikkat çekerek; erkek şiddetinin nasıl durdurulup olumlu sağlıklı davranışların geliştirilebileceği konusundaki çalışmaların artırılması konusunda bir ışık tutmayı hedeflemiştir.

LİTERATÜR TARAMASI

Literatür taraması bu makalenin araştırma yöntemidir. Anahtar kelimeler literatürde kapsamlı bir şekilde taramıştır. Anahtar kelimeler şunlardır: aile içi şiddet suçluları/failleri, şiddet, Türkiye’de erkek şiddeti, şiddet önleme, şiddet durdurma, şiddet azaltma yöntemleri ve tedbir kararları. Türkçe ve İngilizce makaleler incelenmiştir. En önemli arama kriterlerinden birisi Türkiye’deki aile içi şiddet davranışı gösteren failleri hedef alan önleme çalışmalarını ve çabalarını içeren çalışmalara erişebilmektir. Aşağıdaki Tablo 1 de bu çalışmaların amacı, yöntemi ve önemli bulguları verilmiştir.

Tablo 1: Literatür tarama sonuçları

Yazarlar	Amaç	Yöntem	Sonuç
Belli, Ural, Vadar Kanarya, ve Tezcan, (2011)	Psikiyatri kliniğine gelenler içinde şiddet ve cinayet işlemedeki risk faktörlerini, önleyici teknikleri analiz etmeyi amaçlanmıştır.	Literatür taramasına başvurulmuştur.	Cinayet işleme riski taşıyan hastalar klinik pratikte saptanarak takibe alınması gerektiği önerilmiştir.
Körükçü, Kayır, ve Kukulcu, (2012)	Erkek şiddet davranışını engellemede toplumsal kurumlardaki şiddetsiz erkeklerin etkisinin önemine dikkat çekilmesi hedeflenmiştir.	Literatürün gözden geçirilme ile bir derleme yazılmıştır.	Cinsiyete dayalı erkek şiddetinin son bulması için erkeklerin rolü ve erkek işbirliğine ve halkı bilinçlendirmeye yönelik çalışmaların artırılması gerektiği önerilmiştir.
Karataş ve Kılıçarslan, (2013)	Aile içinde erkek şiddetini anlamak için aile yapısının bütüncül bir şekilde değerlendirilmesinin önemine dikkat çekmeyi hedeflenmiştir.	Literatürün gözden geçirme tekniği kullanılmıştır.	Aile içi şiddet önlemede aile terapisinin daha bütüncül bir yaklaşımla şiddete son vermede katkı sağlayacağı vurgulanmıştır.
Doğan, (2014a)	Suçluların düşüncelerini ve tecrübelerini dinleyerek namus cinayetlerinin nedenlerini anlamayı hedeflenmiştir.	Türk hapisanelerindeki 54 erkek ve 7 kadın ile mülakatlar yapılmıştır.	Kadın ile ilgili dedikoduların çıkması, inkâr etme, normalleştirme, mazeret bulma ve toplumsal baskılar namus cinayetlerinin nedenleri olarak ifade edilmiştir.
Doğan, (2014b)	Namus cinayeti suçluların karakteristik özelliklerini belirleyerek bu kişilerin düşünce yapılarını incelemek amaçlanmıştır.	39 suçlunun mahkeme dosyaları incelenmiş ve derinlemesine mülakat tekniği kullanılmıştır.	Kıskançlık, gurur, onur, güvensizlik, sosyal-ekonomik sorunlar, suçlu ve mağdur arasındaki çatışmalar ve kültürel dinamikler namus cinayeti işleyenlerin karakteristik özellikleri olarak bulunmuştur:
Öztürk, (2014)	Eşine şiddet uygulayan erkeklerin erkeklik anlayışlarının ve dinamiklerinin şiddet davranışını ortaya çıkarmadaki rolünü incelemektir.	Toplam 18 erkek ile görüşülerek, yaşam öyküsü yöntemi ve yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır.	Aile içinde erkek şiddetini anlamada ortaya çıkan unsurlar: “şiddet uygulamanın erkeğin hakkı olduğunu düşünme, şiddete karşı duyarsızlık, şiddeti anlık öfkeyle açıklama, şiddeti inkâr etme, şiddetin kadını güçlendirdiği iddiası, pişmanlık duyma ve şiddete karşı olma” olarak saptanmıştır.
Yüksel-Kaptanoğlu, (2015)	Erkeklerin aile içi şiddet davranışlarının sebeplerini anlamayı amaçlamıştır.	Grupla tartışma (focusgroup) yöntemi uygulanmıştır.	Aile içi şiddet davranışlarının sebepleri şöyle sıralanmıştır: erkeğin gücünü kaybetme korkusu, toplumsal olarak şiddetin kabul görmüşlüğü, aile içi şiddetin meşru kılınması, namus ve ihanet kavramlarının varlığı, kadınların haklarını bilmesi ve itaatsizliği, cinsiyetçi roller, evi geçindirme rolü ve alkol kullanımı.
Kerman ve Betrus, (2018)	Sosyal çevreyle ilgili yaklaşıma (social-ecological framework) göre Türkiye’deki aile içi şiddet davranışının nedenlerini ve müdahale hizmetlerini irdelemeyi hedeflenmiştir.	Sosyal çevre yaklaşımı (social-ecological framework) bağlı literatür taraması yapılmıştır.	Aile içi şiddet faktörleri erken yaşta evlilik, düşük sosyal-ekonomik koşullar, alkol kullanımı, çocukluk travması ya da şiddet geçmişi, birden çok eşlilik, zorla evlendirme, fakirlik, sosyal destek yoksunluğu, işsizlik, erkeğin dominant rolünün kültürel kabul görmüşlüğü, şiddetin kabulü, kültürel normlar ve zayıf hukuksal uygulamalar olarak sıralanmıştır.
Küçükler Yıldız ve Öz Yıldız, (2018)	Kadına karşı şiddeti önlemede ilgili tüm kurumların görevlerinin etkinliği arttırmak için ilgili sosyal politikaları analiz etmek, tartışmak ve öneriler sunmayı amaçlamıştır.	Aile İçi ve Kadına Karşı Şiddetle Mücadele konferansına katılan akademisyenler ve katılımcıların	Kadına yönelik şiddetle mücadele de çok taraflı ve disiplinli bir anlayışla takip, izleme ve değerlendirmenin yapılmasını ve şiddet faileri için etkili iyileştirme ve öfke kontrolü merkezlerinin geliştirilmesi

Aile içi şiddetle mücadele, koruyucu ve önleyici tedbirlerle ilgili çalışmalar kapsamlı şekilde incelenerek, Google Scholar, Türk Psikoloji Dergisi, Türk Psikiyatri Dergisi, Sosyal Bilimler Dergisi ve ULAKBİM veri tabanlarındaki 1990-2018 yılları arasında bulunan makaleler taranmıştır. Bu literatür taraması üç araştırma sorusunu cevaplanmaya çalışmıştır. Türkiye’de aile içinde erkek şiddetini önleme konusunu anlamaya yönelik ne tür çalışmalar yapılmıştır? Erkek şiddetini önleme ve durdurmak için yapılan çalışma sonuçları nelerdir? Erkek şiddet davranışını değiştirmek; yeni, olumlu ve sağlıklı davranış biçimlerini geliştirerek kadın ve çocuklara daha güvenli ve sağlıklı ortamlar sağlamak için yapılabilecek öneriler nelerdir? Tüm bu araştırma sorularını cevaplayarak, Türkiye’de aile içinde erkek şiddetini önleme konusunda ne tür girişimlerde bulunabileceğine dair tartışmalar ve öneriler sunulmuştur.

İncelenen çalışmalar eğer erkeğin aile içi şiddet davranışını engelleme, azaltma ve durdurma konularından birisini amaçlamışsa bu makalenin literatür taraması içine alınmıştır. Ayrıca aile içi şiddet davranışının önlenmesi kapsamında erkek şiddetinin durdurulmasını hedefleyen aile danışmanlık yaklaşımları ya da kuramlarını konu edinmişse bu alan yazın taraması içindedir. Literatür arama sonucunda iki araştırmacının (Öztürk, 2014; Yüksel-Kaptanoğlu, 2015) bireysel mülakat ve görüşme teknikleri kullanılarak erkek şiddet davranışını anlama ve önleme girişimlerinin nasıl olabileceğine dair çalışma yaptıkları saptanmıştır. Diğer dört makale ise aile içi şiddetin Türkiye’deki dinamiklerinin anlaşılması ve önleme ve iyileştirme süreçlerinde erkeklerin şiddetinin nasıl sistem içerisinde değerlendirilmesi gerektiğine dair fikirlerin paylaşıldığı makaleler olarak bulunmuştur. Erkek şiddetinin kadına yönelmiş halini önlemek için yapılan çalışmalar literatürde çok sınırlı olduğu için bir doktora tezinin bulguları da bu makalenin tarama kıstaslarına bağlı olarak değerlendirilmiştir. Namus cinayetleri de aile içi şiddet kapsamında değerlendirilerek, namus cinayeti suçluları üzerine yapılan iki çalışma (Doğan, 2014b, 2014a) da bu literatür taramasına kabul edilmiştir. Aile içi şiddet vakalarında alınan tedbir kararların uygulamasını konu edinen bir çalışmada arama kıstaslarına uygun bulunmuştur. Sonuç olarak toplam dokuz çalışma aile içinde erkek şiddetini durdurma ve sonlandırmaya yönelik suçluların şiddet davranışlarını anlamayı ve nasıl durduracağını anlatan çalışmalar olarak bu makalenin arama ölçütlerine uygun bulunmuştur.

BULGULAR

Literatür taraması sonucuna göre Türkiye’de erkek şiddetinin azaltılması ve durdurulmasında şiddet failleri iyileştirme süreçlerini hedef alan çalışmaların sınırlı olduğu saptanmıştır. Bu sınırlılık çerçevesinde, erkeğin aile içi şiddetini değiştirme ve durdurmada öfke kontrolü ve iyileştirme süreçlerini içine alan belirli bir kurumun oluşmaması yer almaktadır. Bulgular üç başlık altında toplanmıştır: erkeğin kişisel sorun alanların varlığı (işsizlik, cinsiyetçi rol tutumları vb.), toplumsal ve kültürel boyutta ataerkil düşünce yapısının şiddet davranışını tetiklemesi ve şiddet davranışı gösteren erkeklerin klinik ve sosyal hizmet pratiğinde iyileştirme ve önleme programlarının sınırlı oluşu. Bu sonuçlara göre, ne tür eksikliklerin bulunduğu ve

bunların nasıl giderileceğine yönelik öneriler ayrıntılı şekilde gelecek bölümlerde üç başlık altında sunulacaktır.

Erkeklik kavramı ve cinsiyetçi tutumlar

Öztürk (2014) hegemonik erkeklik kavramı üzerinde durarak, bazı fikirlerin ve anlayışların bu erkeklik algılarıyla ve şiddet davranışı arasındaki ilişkiyi irdelemiştir. Öztürk (2014) eşine şiddet uygulamış 18 erkek (12 Açık ve Kapalı Ceza İnfaz Kurumlarında tutuklu, 1 denetimli serbestlik cezası alan, 5 Adsız Alkolikler grubundaki erkekler) ile yaşam öyküsü yöntemini kullanarak görüşmeler yapmış ve aile içi şiddet davranışını anlamada bazı önemli koşulların ve toplumsal yargıların varlığını saptamıştır. Erkeklik kavramı içinde güçlü olma, aile geçimini sağlama, kadına karşısında güçlü durma, özgürlüğe düşkün olma, sorumluluk sahibi olma, cinsel ilişkide aktif olma, şiddete başvurma, askerlik ve silah sahibi olma gibi ifadeler bulunmuştur (Öztürk, 2014). Görüldüğü gibi bireysel anlamda bazı erkeklik yaklaşımları ve erkek olmanın gereklilikleri adı altında kadına ya da aile bireylerine karşı şiddet davranışını sergilenme durumu ortaya çıkmıştır. Öztürk (2014) tarafından yapılan araştırma direk olarak şiddet önleme yaklaşımları ya da önleme programlarının davranış değişimindeki etkililiğini hedeflemiş olamamasına rağmen, erkeklik kavramının nasıl aile içi şiddet faillerini tetiklediği konusunda önemli bir çalışmadır. Öztürk’ün yapmış olduğu çalışma erkeğin genel anlamda şiddet davranışlarının nedenlerini ve faktörlerini anlamada da yardımcı olmaktadır. Örneğin, eşitsiz cinsiyet rol kavramlarının kadına karşı şiddet eylemlerini normalleştirdiği önemli bulgular içindedir (Öztürk, 2014).

Yüksel-Kaptanoğlu (2015) aile içi şiddet faillerinin kadına karşı şiddet davranışlarını anlamayı hedefleyerek grup tartışma yöntemine başvurmuştur. Yüksel-Kaptanoğlu’nun (2015) yapmış olduğu çalışma erkeklerin aile içinde şiddete başvurmadaki nedenlerini saptamıştır. Bu nedenleri şu şekilde sıralamıştır: erkeğin gücünü kaybetme korkusu, toplumsal olarak şiddetin kabul görmüşlüğü, aile içi şiddetin meşru kılınması, namus ve ihanet kavramlarının varlığı, kadınların haklarını bilmesi ve itaatsizliği, cinsiyetçi roller, evi geçindirme rolü ve alkol kullanımı (Yüksel-Kaptanoğlu, 2015). Bu çalışma erkek şiddet davranışı etrafındaki kayda değer koşulları ve düşünce biçimlerini ortaya koymuştur. Böylece Türkiye’de eşine şiddet uygulayan suçluların şiddet davranışlarıyla cinsiyetçi tutumları ve erkeklik rol kavramları arasında nasıl sıkı bir ilişkinin olduğunu göstermektedir (Yüksel-Kaptanoğlu, 2015). Şiddet uygulayan erkeklerin direk kendi tecrübelerinin dinlenmesi bakımından Öztürk’ün ve Yüksel-Kaptanoğlu’nun çalışmaları benzerlik göstermiştir. Öztürk’ün çalışması Adsız Alkolikler grubuna katılanların görüşleri de dinlendiği için müdahale çalışmaları süreçleri konusuna ışık tutması açısından kıymetlidir. Bu iki çalışma sonucuna göre, Türkiye’de aile içi şiddetle mücadelede, erkek şiddetinin durdurulmasına yönelik daha kapsamlı araştırmalara ihtiyaç duyulmaktadır.

Türkiye’de kadına şiddet etrafındaki dinamikleri daha iyi anlamak için sosyal çevreyle ilgili kuramların (social-ecological framework) önemli olduğuna dikkat çekilmiştir. Kerman ve Betrus (2018) kadına karşı şiddetin nedenlerini incelemek için sosyal çevre kuramına başvurarak literatür taramıştır. Bu çalışma farklı faktörleri bireysel, kişilerarası, çevresel ve toplumsal düzeyde olmak üzere dört ana başlık altında incelemiştir. Buna göre aile içi şiddetin nedenleri çok yönlü olarak açıklanmıştır. Bu nedenler şöyledir: erken yaşta evlilik, düşük sosyal-ekonomik koşullar, alkol kullanımı, çocukluk örselenmesi ya da şiddet geçmişi, birden çok eşlilik, zorla evlendirme, fakirlik, sosyal destek yoksunluğu, işsizlik, erkeğin baskın rolünün

kültürel kabul görmüşlüğü, şiddetin kabulü, kültürel normlar ve zayıf hukuksal uygulamalar (Kerman ve Betrus, 2018). Görüldüğü gibi kadına yönelik şiddeti ortaya çıkaran ve bununla ilişkili olan pek çok bireysel, ailesel, çevresel ve toplumsal koşullar sıralanmıştır. Tüm bunlar dikkate alındığında, şiddetin azaltılması ve durdurulması için çok kapsamlı ve bütüncül yaklaşımlara ve teorilere başvurarak şiddet faileri için müdahale programlarının geliştirilmesinin elzem olduğu ortaya çıkmaktadır.

Yukarıda belirtilen üç ana çalışmada (Kerman ve Betrus, 2018; Öztürk, 2014; Yüksel-Kaptanoğlu, 2015) görüldüğü üzere, erkeğin şiddet davranışının oluşma nedenleri üzerinde durulmuştur. Bu nedenler açıklanırken erkeklik algıları ve cinsiyetçi roller kapsamında kadının mağduriyetinin altı çizilmiştir. Kişisel düzeydeki sorun alanları önemli olurken, toplumsal yapı içerisindeki ataeril yapı taşlarının ve sosyal-ekonomik faktörlerin de kişileri nasıl suça iteceği, aile içi şiddet konusu incelenirken değerlendirilmesi gerektiği görülmektedir. Tüm bu veriler erkek şiddetini anlamada fayda sağlarken, nasıl bir önleme ve iyileştirmenin yapılacağı konusunda da direk erkekleri odak noktasına alan programların geliştirilmesi ve uygulamaya konması gerektiği sonucu çıkmaktadır. Bu başlık altında bireysel sorunlar örneğin çocukluk örselenmesi ya da bireysel bazı erkeklik anlayışları içinde sıkışmış bireylere yönelik daha çok kişisel düzeyde psikolojik danışmanlık ya da psikiyatrik destek gibi iyileştirme süreçlerine katılımlarının sağlanması şiddetin azaltılması ve durdurulması için kıymetli olacaktır. Bireysel olarak alınan iyileştirme sürecinden sonra ihtiyaca göre kişilerin grupla iyileştirme programlarına yönlendirilmesi faydalı olabilecektir.

Toplumsal ve kültürel boyutta ataeril düşünce yapısı

Aile içi şiddetin anlaşılması üzerine yapılan çözümlenmelerde suçluların erkekliğini ortaya koymak ya da savunmak amacıyla eşine karşı şiddet davranışı gösterdiği saptanmıştır (Öztürk, 2014). Buradan çıkan sonuca göre, aile içi şiddet davranışına son vermek için toplumsal erkeklik yargılarının, güç ve kontrol kurma anlayışlarının azaltılmasına yönelik yapılacak toplumsal duyarlılık çalışmaları ve eğitimlerinin faydası kaçınılmaz olacaktır. Daha da önemlisi, Özgür’ün (2014) yaptığı çalışma sonucunda eşine şiddet uygulayan erkeklerin katıldıkları Adsız Alkolikler grup çalışmalarıyla, daha eşitlikçi cinsiyet tutumları geliştirdikleri ve sağlıklı ve olumlu davranış biçimlerini hayatlarına geçirebildikleri ifade edilmiştir. Burada görüldüğü üzere, bir uzman (sosyal hizmet uzmanı, psikolojik danışman, psikolog ya da psikiyatrist) tarafından yürütülen grup müdahale çalışmalarının katılımcıların olumlu yönde davranış ve tutum değişikliğine katkı sağlayacağına örnek teşkil etmiştir.

Namus cinayetlerinin nedenlerini ve suçluların kişisel özelliklerini anlamak için Doğan (2014b) 39 suçlu ile derinlemesine görüşmeler yapmış ve mahkeme dosyalarını incelemiştir. Bu inceleme ve görüşme sonuçlarına göre kıskançlık, gurur, onur, güvensizlik, sosyal-ekonomik sorunlar, suçlu ve mağdur arasındaki çatışmalar ve kültürel dinamikler gibi özellikler namus cinayeti nedenleri olarak bulunmuştur. Kültürel dinamiklerin namus kavramından daha da ön plana çıktığı yapılan görüşmelerde ifade edilmiştir. Kültürel ve sosyal yapılar ve cinsiyetçi tutumların namus cinayetlerini arttırdığı gözlemlenmiştir. Bu çalışma namus cinayeti suçlularının karakteristik özelliklerini verirken, bunların toplumsal değer yargıları ve normlarla nasıl iç içe geçtiğini de gözle önüne sermiştir. Diğer bir çalışmada, Doğan (2014a) hapisanedeki namus cinayeti failerin görüş ve tecrübelerini dinleyerek, bu cinayetlerin nedenlerini anlamayı amaçlamıştır. Sonuç olarak kadın ile ilgili dedikoduların çıkması, inkâr etme, normalleştirme, mazeret bulma ve toplumsal baskılar namus cinayetlerinin nedenleri

olarak saptanmıştır. Toplumda kadınların davranışlarının ve özgürlüklerinin sınırlandırılması namus cinayetlerinin normalleşmesi olarak sonuçlanmaktadır. Görüldüğü gibi cinsiyetçi tutumlar kadınların özgürlüğünün durdurulması ve normalleştirilmesi sürecinde ana temadır (Doğan 2014a).

Bazı faillerin erkeklik duygularını tatmin etmek ya da korumak için eşine şiddet uyguladıktan sonra pişmanlık duymaya başladıkları Türkiye’de yapılan bir çalışmada bulunmuştur (Öztürk, 2014). Türkiye dışında yapılan çalışmalarda benzer bulgulara ulaşılmıştır. Örneğin, pişmanlık ve utanç duygularını yaşayan aile içi şiddet faillerinin davranış değiştirme konusunda daha istekli oldukları saptanarak, davranış değişimi programlarına daha etkili bir şekilde katıldıkları gözlemlenmiştir (Brown, 2004; Tangney, Stuewig, ve Hafez, 2011). Bu utanç duygusunu yaşayan kişilerin kendilerini değiştirmek ve sağlıklı adımlar atmak konusunda daha istekli olduklarını düşünecek olursak, önleme programlarının bu kişilerin ihtiyaçlarına cevap verme noktasında ne kadar önemli bir yardım ve iyileştirme merkezleri olacağı aşikârdır.

Körükçü ve ark., (2012) kadına şiddeti engellemek için toplumsal hareketliliğin ve bazı kurumlarda çalışan kişilerin, özellikle erkeklerin toplum üzerindeki etkisini vurgulayarak, erkeğin şiddetini durdurmada bu kişilerin önemli rol üstlenebileceklerine dikkat çekmiştir. Böyle bir yargıya ise ulusal ve uluslararası veri tabanı incelenerek, literatür gözden geçirme tekniğini kullanarak varılmıştır. Sonuç olarak cinsiyete dayalı erkek şiddetinin önlenmesi için şiddetsiz erkeklerin rolünün dikkate alınması, erkek işbirliği ve halkı bilinçlendirme çalışmalarının artırılması önerilmiştir (Körükçü ve ark., 2012). Daha da önemlisi, Körükçü ve arkadaşları (2012) şiddet davranışı sergilemeyen erkeklerin, şiddet uygulayan erkeklerin davranışlarını değiştirme konusunda çaba harcamaları; toplumsal bir görev bilinciyle hareket ederek aile içi şiddet mağduru kadın ve çocukların haklarını savunmaları gerektiğini önermiştir. Böyle bir öneride bulunurken toplumda, sosyal politikalarda ve pek çok kurumda erkeklerin gücü ellerinde buldurduğuna dikkat çekilmiştir. Sonuç olarak şiddetsiz erkeklerle işbirliği yapılarak toplumsal farkındalık artırılarak erkeklerin uyguladığı aile içi şiddet davranışının değiştirebileceği konusunda bir önleme çerçevesi paylaşılmıştır (Körükçü ve ark., 2012). Bu öneri aile içi şiddeti önlemede farkındalığın artırılması noktasında faydalı olduğu görülse de, pek çok aile içi şiddet faillerinin daha bütüncül, sistematik ve hukuki yaptırımları olan bir sistem içinde önleme çalışmalarının geliştirilmesine ihtiyaç duyulduğu unutulmamalıdır.

Kadına yönelik şiddeti önlemek için bazı toplumsal farkındalık çalışmalarına başvurulmuştur. Örneğin, Türkiye’de geleneksel cinsiyetçi tutumlara karşı olarak çıkan Biz Erkek Değiliz İnisiyatifi bu toplumsal farkındalık hareketlerinden birisidir (<http://www.bizerkekdegilizinsiyatifi.blogspot.com>). Benzer şekilde, Erkek Muhabbeti isimli grup çalışmaları da cinsiyet ayrımcılığı ve ataerkil sistemle mücadele konusunda toplumsal farkındalığın artırılması için Sosyal ve Cinsiyet Eşitliği Politikaları Merkezi tarafından hayata geçirilmiştir. Bu tür toplumsal farkındalık çalışmaları halkın geleneksel cinsiyet rolleri konusunda bilgilerini artırması; kendi haklarını ve sorumluluklarının bilincine varması için önemli bir adımdır. Toplumsal farkındalık çabasının faydalarının olduğu kabul edilirken, bu tür çalışmalar aile içi şiddet faillerinin davranış değiştirmesi konusunda yetersiz kalacaktır. Bu nedenle kapsamlı sosyal politikaların geliştirilerek aile içerisindeki erkek şiddetiyle mücadelede öfke kontrolü ve iyileştirme merkezlerinin geliştirilmesi şarttır.

Klinik ve sosyal hizmet pratiğinde aile içi şiddeti önleme

Yapılan literatür taramasına göre, Türkiye’de klinik ve sosyal hizmet pratiğinde erkeklerin şiddet davranışını engelleme ve durdurma kapsamında sınırlı ya da yetersiz olduğu görülmüştür. Çok az sayıda araştırmacı bu konuya dikkat çekmiştir. Örneğin, Belli ve ark., (2011) şizofreni tanılı bireylerin şiddet davranışı göstermedeki risk faktörlerini ve önleyici tedbirleri anlamayı amaçlamıştır. Bu literatür değerlendirmesi sonucuna göre ilaçla tedavi sürecinde klozapin kullanımının şizofren tanılı hastalarda faydası saptanmıştır (Belli ve ark., 2011). Şizofreni ve şiddet eğilimi arasındaki ilişki ve önleme tedavi süreçleri tartışılırken, diğer klinik ve genel özelliklerinde şiddet ve cinayet davranışının anlaşılmasında dikkate alınması gerektiğini söylemiştir. Bu özellikler şöyledir:

... erkek cinsiyet, düşük sosyoekonomik düzey, işsiz olmak, psikotik bulgulara rağmen hiç psikiyatri kliniğine başvurmamış olmak, antisosyal kişilik özellikleri göstermek, akut pozitif bulgularda alevlenme, alkol ve madde kötüye kullanımının varlığı, daha önce şiddet eylemlerinde bulunmuş olmak, paranoid şizofreni alt tipinin tanımlanması, antipsikotik tedaviye uyumsuzluk, sık sık hastaneye yatış hikayesi, intihar fikirlerinin bulunması. (Belli ve ark., 2011, s. 225)

Yukarıdaki alıntıda verilen çeşitli faktörler dikkate alındığı zaman, her şiddet davranışı gösteren kişinin şizofren tanılı olabileceği düşünülmemesi gerekmektedir. Belli ve ark., (2011) yaptığı çalışmaya göre şizofren tanılı kişilerin şiddet eğilimiyle birlikte ölümle sonuçlanacak kadar şiddetli olabilecekleri ve risk faktörleri dikkate alınması gerektiğini vurgulamıştır. Bu gereklilik ise şiddetin azaltılması için bir önleme tekniği sayılabilir. Şiddet riskini azaltmak için, şizofreni ve psikotik hastalarının iyi bir değerlendirme ile davranış örüntülerinin incelenerek gerekli önlemlerin alınması gerektiği de pek çok araştırmacı tarafından önerilmiştir (Ural, Belli, Öncü, ve Soysal, 2012; Ural, Öncü, Belli, ve Soysal, 2012). Bu çalışmalar değerlendirilirken şizofreni ve şiddet davranışı ilişkilendirilmemeli ve risk faktörlerinin dikkate alınması anlamında bir önleme çalışmasının gerekliliği unutulmamalıdır (Köşger ve ark., 2016).

Karataş ve Kılıçarslan, (2013) aile içi şiddetin durdurulmasının sistem yaklaşımı açısından değerlendirerek, aile danışmanlığı konusuna dikkat çekmiştir. Aile içi şiddetin önlenmesi çalışmalarında bütüncül yaklaşımı önererek aile danışmanlığının faydasını vurgulamıştır. Bazı durumlarda aile danışmanlığının fayda sağlayabileceği gözlemlenmiştir (Respect, 2013). Örneğin, Karataş ve Kılıçarslan, (2013) aile danışmanlığı yardımıyla eşine şiddet uygulamış kişilerin olumsuz davranış ve tutumlarının değiştirilerek bu konuda farklı ve olumlu davranışları oluşturması sağlanarak sağlıklı iletişim becerileri geliştirebileceklerini altını çizmiştir. Bunun için de Sosyal Hizmet Merkezleri’nde aile danışmanlığı hizmetlerinin geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması aile içi şiddet riskini azaltmak ve ortadan kaldırmak için hazırlanan önleme programlarıyla birlikte faydalı olacaktır (Karataş ve Kılıçarslan, 2013).

Aile danışmanlığı önleyici bir tedbir ya da şiddetin durdurulması için önemli bir iyileştirme süreci gibi görülse de, eğer aile içi şiddet failleri sorumluluk almıyorsa aile ya da çift danışmanlığının şiddeti önlemede etkili olamayacağı vurgulanmıştır (Harne ve Radford, 2008). Örneğin, şiddet mağduru bir kadın ya da çocuğun şiddet uygulayan kişi ile birlikte aynı ortamda olması aile üyelerinin risk altında olduklarına işaret eder. Bununla ilgili yapılan pek çok araştırmada bu sakıncalar sıralanmıştır (Aldarondo ve Malhotra, 2014; Respect, 2013). Ayrıca aile bireyleri şiddet uygulayan kişi ile aynı sorumluluk altına girmiş durumda olur. Benzer

şekilde, suçluların sorumluluklarını başkalarına yükledikleri ya da şiddeti inkâr ettikleri de gözlemlenen durumlar arasındadır (Akın, Gülşen, Aşut, ve Akca, 2012; Karataş ve Kılıçarslan, 2013). Aile danışmanlığı hizmetlerinin aile içi şiddeti önlemedeki faydası ve dezavantajları vurgulanırken, danışmanlık süreçlerinde hangi kuram ve yaklaşımların aile içi şiddet faillerinin değişiminde nasıl etkili olacağını anlatan çalışmalar Türkiye’de sınırlı sayıdadır. Bu konuyla ilgili olarak son yıllarda uygulamaya konulan Aile Danışma Merkezleri aile içi şiddet failleri ve mağdurlarına uzmanlar tarafından önemli destekler verilebileceği de bazı kaynaklarda vurgulanmıştır (Mavili, 2014).

Aile danışmanlığı ya da öfke kontrolü iyileştirme süreçleri içerisindeki yöntemler konusunda Türkiye’de sınırlı sayıda çalışmanın olduğu görülmektedir. Bunun yanı sıra, 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetle Mücadele Kanunu’nun kadına karşı şiddet önlemede mevzuat anlamında yeterli düzeydedir. 6284 sayılı kanun içeriğinin başarılı bir şekilde hayata geçirilmesi için Küçüker Yıldız ve Öz Yıldız (2018) tedbir kararlarının uygulanmasındaki sorunlarla ilgili önemli noktalara dikkat çekmiştir. Koruyucu ve önleyici tedbir kararlarının çoğunlukla herkese aynı şekilde verildiği ve böyle bir yaklaşımın kişilerin kendine has ihtiyaçlarına cevap vermesinde sıkıntılara neden olduğu gözlemlenmiştir (Küçüker Yıldız ve Öz Yıldız, 2018). Daha da önemli bir sorun alanı olarak şiddet failleri için verilen öfke kontrolü ve iyileştirme tedbir kararı sonucunda bu kişilerin tam olarak hangi kuruma yönlendirileceğinin belirsiz olmasıdır. Küçüker Yıldız ve Öz Yıldız (2018) şiddet faillerinin izleme ve takibinin yapılmasında da sorunlarla karşılaştığını vurgulamıştır. Bu konuyla ilgili olarak ŞÖNİM’de gerçekleştirilen öfke kontrolü uygulamasının değerlendirme sonucunda bu uygulamaya katılan 112 vakanın tekrar böyle bir sorunla uygulamaya başvurmadıkları rapor edilmiştir (Küçüker Yıldız ve Öz Yıldız, 2018). Küçüker Yıldız ve Öz Yıldız’ın (2018) Aile İçi ve Kadına Karşı Şiddetle Mücadele konferansı raporuna göre koruyucu ve önleyici tedbirler daha hızlı bir şekilde uygulamaya geçtiğinde ve daha etkin bir koordinasyon ve işbirliği sağlandığında daha başarılı sonuçlara erişilecektir. Diğer önemli öneri ise şiddet faillerinin öfke kontrolü ve iyileştirme süreçleriyle ilgili takip ve izleme çalışmalarının güçlendirilmesidir. Böyle bir takibin gerçekleşmesi için de gerekli kurumların bu konuda aktif görev üstlenmesi ve aile içi şiddet failleri iyileştirme süreçleri konusunda donanımlı uzmanların bu kurumlarda istihdam edilmesi elzemdir. Şiddet uygulayan eşler ve babalar için iyileştirme veya ıslah çalışmalarının eksikliği kadın ve çocukların mağduriyetini artırdığı unutulmamalıdır.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Bu makale aile içi erkek şiddetini engellemeye yönelik derinlemesine çalışmaların gerekliliği vurgularken, bu tür çalışmaların zorluklarının var olacağına dikkat çekmiştir. Bu literatür taramasına göre, eşitsiz cinsiyetçi tutumlar, erkeklik algıları, ataerkil toplumsal baskılar ve düşünce yapıları erkeklerin kadına yönelik şiddet uygulamasını artıran faktörler olarak sıralanmıştır (Boratav, Fişek, ve Ziya, 2017; Körükcü ve ark., 2012; Öztürk, 2014; Yüksel-Kaptanoğlu, 2015). Bununla birlikte halkın erkeğe biçtiği roller ve bu kapsamda kadına yönelik bir güç ve kontrol sağlamaya çalışan erkeklerin yetiştirildiği sosyal çevrenin de değiştirilmesi gerektiğine yönelik güçlü ifadeler bulunmuştur (Kerman ve Betrus, 2018; Yüksel-Kaptanoğlu, 2015). Benzer şekilde, Mavili, (2014) cinsiyetçi sosyal rollerin değiştirilerek dürtü kontrolü eğitimleriyle şiddetin önlenebileceğini ifade etmiştir. Bazı araştırmacılar, Türkiye’de sosyal ve kültürel cinsiyet eşitsizliğinin ve ataerkil normların azaltılmasıyla ve yok edilmesiyle kadın ve kızların haklarının korunabileceğini ifade etmişlerdir (Boratav ve ark., 2017). Tüm veriler

bizleri Türkiye’deki erkek şiddetinin nedenleri ve faktörleri konusunda aydınlatırken, önleme ya da müdahale adı altında çok az sayıda araştırmacının bu konuya odaklandığı gözlemlenmiştir. Erkek şiddet davranışını anlama ve müdahale çalışmalarının sınırlı oluşunun altı çizilirken, sosyal politika yapıcılarının ve bilim insanlarının bu konuya ağırlık vermeleri önemli bir sorumluluk ve acil bir ihtiyaçtır.

Şiddet önleme ve durdurma tekniklerinin şiddet davranışı sergileyen kişilerin tutumlarını, ataerkil ve erkeklikle ilgili inançlarını ve davranış biçimlerini değiştirmeye yönelik etkili ve başarılı tekniklerin geliştirilmesine ihtiyaç duyulmaktadır. Böylece sosyal hizmet uzmanları ve bu alanda çalışan diğer uzmanlar tarafından bu teknikler uygulanabilir. Örneğin, İngiltere’deki çalışmalar incelendiğinde, aile içi şiddet önleme programlarının bu konulara yoğunluk vererek katılımcıların olumlu ve sağlıklı duygusal ilişkiler geliştirilmesi hedef alınmıştır (Bowen, 2011a; Kelly and Westmarland, 2015; Phillips, Kelly, ve Westmarland, 2013; Westmarland ve ark., 2010). Daha da önemlisi Türkiye’de sosyal politika yapıcılarının şiddet davranışını öğrenen bir kişinin sağlıklı, saygılı ve olumlu davranışları da öğrenip geliştirebileceğine dair bir fikir edinerek, müdahale programlarının geliştirilmesi gerektiğinin farkına varmaları önemli bir adım olacaktır. Bu farkındalıkla birlikte, kadına yönelik şiddet kabul edilemez bir insanlık suçu olarak değerlendirilerek müdahale merkezlerinin yapılandırılması sosyal politika yapıcılarının sorumluluğundadır.

Eşine karşı şiddet uygulayan erkeklerin zarar verici davranışlarını değiştirmeyi hedefleyen çalışmalar Türkiye’de gelişmekte olan bir başlık olup, bununla ilgili yeni programların geliştirilip, pilot uygulamalarla test edilerek ulusal düzeyde geliştirilmesi sosyal politikacıların hedefinde olması tavsiye edilmektedir. Bu tür programların yapılandırıldığı ülkelerde yapılan çalışmalara göre, bu programlara katılanların şiddet içerikli davranışlarında azalmalar; iletişim ve empati becerilerinde gelişmeler ve ilerlemeler saptanmıştır (Kelly ve Westmarland, 2015; Lawson, Kellam, Quinn, ve Malnar, 2012). Ayrıca bu konuda dikkat edilmesi gereken kısım bu sürece giren suçluların hukuki olarak aile bireyleriyle görüşmelerinin sınırlandırılması ya da hiç olamamasıdır. Aile bireylerini özellikle çocuklarını görmesi yasak ya da sınırlı olan suçluların bu müdahale programlarına katılımlarının ve isteklerinin daha çok olduğu gözlemlenmiştir (Alderson, Kelly, ve Westmarland, 2013; Bent-Goodley, Rice II, Williams, ve Pope, 2007; Dobash ve ark., 2000; Holtrop ve ark., 2015; Stanley, Graham-Kevan, ve Borthwick, 2012). Bu bağlamda çocuk esirgeme kurumlarındaki ya da kadın konuk evlerindeki çalışanların bu programlardaki sosyal hizmet uzmanlarıyla sıkı bir işbirliği içerisinde çalışması hayati önem taşımaktadır. Şu an Türkiye’deki tek yasal yaptırım bu suçlular için hapisane cezası olurken bu suçluların davranış değişimi konusunda yetersiz kalmaktadır. Böyle bir sistem içerisinde de eşine şiddet uygulayan bireylerin hayat boyu şiddet davranışı sergileyen bir kısır döngü içerisinde kalmış olmaları kaçınılmazdır. Bunun daha da vahim ve tehlikeli boyutu ise aile içi şiddet vakalarının aile bireylerinin pek çoğunun ölümü ve şiddet uygulayan suçluların intihar etmesi gibi zulümle son bulmasıdır. Aile içi şiddetin bir cinayet olarak değerlendirilerek çok ciddi bir hukuki süreçten geçmesi ancak toplum ve insan hakları için sağlıklı sonuçlara ulaşılmasını sağlayabilir.

Türkiye’nin gelişmekte olduğu bir ülke olduğu kabul edilirken, gelişmiş ülkelerin uyguladıkları programların içerikleri incelenerek Türk toplumunun kendi kültürel, sosyal ve eğitimsel seviyesi de göz önünde bulundurularak erkek şiddetini önlemeye ve sonlandırmaya yönelik çalışmaların ve eğitimlerin yapılması büyük bir ihtiyaçtır. Bu makalenin önemli bir sonucu sağlık

hizmetlerinin, sosyal politikaların ve adalet sisteminin işbirliği içerisinde aile içi şiddet vakalarının ele alınarak erkek şiddetini durdurma ve müdahale programlarının geliştirilmesidir. Aile içi şiddet failleri müdahale çerçevesinde kapsamlı ve etkili devlet politikalarının geliştirilmesi şarttır. Böyle bir politikanın geliştirilmesi sivil toplum örgütleriyle ve akademisyenlerle yapılacak işbirliği ile mümkün görünmektedir. Örneğin, erkek şiddetine son verilmesini hedef alan politikaların erkek şiddetini önleme konusunda davranış değiştirme süreçlerine katılımını sağlamak için etkili müdahale ve iyileştirme programlarının bilim insanları önderliğinde geliştirilmesi önerilmektedir. Bu programlarda adalet sistemi, kadın konuk evleri ve çocuk esirgeme kurumları ile birlikte işbirliği halinde bütüncül bir çalışma sağlayacak bir düzenin uygulanması önemlidir. Şiddet davranışı gösteren erkeklere yönelik öfke kontrolü, empati becerisini geliştirme, alternatif ve olumlu davranış şekillerinin öğrenilmesi ve sağlıklı iletişim becerilerinin geliştirilmesine yönelik eğitim çalışmaları için programların kurulmasının gerekliliğini ortaya koyan bu makale sosyal hizmet ve aile içi şiddetle mücadele alanında bilimsel literatüre katkı sağlar.

KAYNAKLAR

- Akın, A., Gülşen, M., Aşut, S., & Akca, M. (2012). Yakın ilişkilerde şiddet sorumluluğu ölçeği Türkçe formunun geçerlilik ve güvenilirliği. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(2), 175–184.
- Aldarondo, E., & Malhotra, K. (2014). Domestic violence: what every multicultural clinician should know. In M. L. Miville & A. D. Ferguson (Eds.), *Handbook of Race-Ethnicity and Gender in Psychology* (1st ed., pp. 379–405). New York: Springer Science & Business Media.
- Alderson, S., Kelly, L., & Westmarland, N. (2013). *Domestic violence perpetrator programmes and children and young people*. London and Durham: London Metropolitan University and Durham University.
- Alican Şen, A. (2018). Türkiye’de kadına yönelik şiddetle mücadelede kurumlar arası işbirliği süreci ve 6284 sayılı yasanın uygulanması. *Motif Akademi Halk Bilimi Dergisi*, 11(22), 141–161.
- Anderson, K. L., & Umberson, D. (2001). Masculinity and power in men’s accounts of domestic violence. *Gender and Society*, 15(3), 358–380. <http://doi.org/0803973233>
- Bakar, N. (2012). Siğınma evleri: çözüm mü, araç mı? İstanbul: Hukuk Gündemi.
- Başoğul, C., Lök, N., & Öncel, S. (2017). Çocukların aile içi şiddetten korunmasında ailelere yönelik girişimler. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar - Current Approaches in Psychiatry*, 9(2), 123–135. <http://doi.org/10.18863/pgy.281334>
- Belli, H., Ural, C., Vadar Kanarya, M., & Tezcan, B. (2011). Şizofrenide şiddet ve cinayet eylemi: Risklerin değerlendirilmesi, önleyici tedbirler ve tedavide klozapinin yeri. *Düşünen Adam Psikiyatri ve Nörolojik Bilimler Dergisi*, 24(3), 222–227. <http://doi.org/10.5350/DAJPN2011240308>
- Bent-Goodley, T. B., Rice II, J., Williams, O. J., & Pope, M. (2007). Treatment for perpetrators of domestic violence. In M. P. Koss & A. E. Kazdin (Eds.), *Violence against women*

- and children, Vol 2: Navigating solutions (2nd ed., pp. 199–213). American Psychological Association.
- Beyza, İ. (2015). Kadına yönelik aile içi şiddetle mücadelede ŞÖNİM ’lerin rolü: Ankara örneği 1. *The Journal of Academic Social Science Studies International*, 36, 449–464.
- Boratav, H. B., Fişek, G. O., & Ziya, H. E. (2017). *Erkekliğin Türkiye halleri (The concepts of maleness in Turkey)*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Bowen, E. (2011). The development of group-based programmes for male domestic violence perpetrators. In E. Bowen (Ed.), *The rehabilitation of partner-violent men*. Lebanon, NH: John Wiley & Sons, Ltd.
- Brown, J. (2004). Shame and domestic violence: treatment perspectives for perpetrators from self psychology and affect theory. *Sexual and Relationship Therapy*, 19(1), 39–56. <http://doi.org/10.1080/14681990410001640826>
- Campbell, J. C. (2002). Health consequences of intimate partner violence. *Lancet*, 359(9314), 1331–6. [http://doi.org/10.1016/S0140-6736\(02\)08336-8](http://doi.org/10.1016/S0140-6736(02)08336-8)
- Campbell, J. C. (2004). Helping women understand their risk in situations of intimate partner violence. *Journal of Interpersonal Violence*, 19(12), 1464–77. <http://doi.org/10.1177/0886260504269698>
- Carlson, E. B. (1997). *Trauma assessments: A clinician’s guide*. New York: Guilford Press.
- Cavanaugh, M. M., Solomon, P., & Gelles, R. J. (2011). The dialectical psychoeducational workshop (DPEW): The conceptual framework and curriculum for a preventative intervention for males at risk for IPV. *Violence against Women*, 17(8), 970–89. <http://doi.org/10.1177/1077801211414266>
- Coker, A. L. (2006). Preventing intimate partner violence: how we will rise to this challenge. *American Journal of Preventive Medicine*, 30(6), 528–9. <http://doi.org/10.1016/j.amepre.2006.03.002>
- Devries, K., Watts, C., Yoshihama, M., Kiss, L., Schraiber, L. B., Deyessa, N., ... Garcia-Moreno, C. (2011). Violence against women is strongly associated with suicide attempts: evidence from the WHO multi-country study on women’s health and domestic violence against women. *Social Science & Medicine*, 73(1), 79–86. <http://doi.org/10.1016/j.socscimed.2011.05.006>
- Dobash, R. P., Dobash, R. E., Cavanagh, K., & Lewis, R. (2000). A research evaluation of British programmes for violent men. *Journal of Social Policy*, 28, 205–233.
- Doğan, R. (2014a). The dynamics of honor killings and the perpetrators’ experiences. *Homicide Studies*, 20(1), 1–27. <http://doi.org/10.1177/1088767914563389>
- Doğan, R. (2014b). The profiles of victims, perpetrators, and unfounded beliefs in honor killings in Turkey. *Homicide Studies*, 18(4), 389–416. <http://doi.org/10.1177/1088767914538637>
- Efe, Ş. Y., & Ayaz, S. (2010). Kadına yönelik aile içi şiddet ve kadınların aile içi şiddete bakışı/ Domestic violence against women and women’s opinions related to domestic violence. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 11(23), 23–29.

- Ergöçmen, B. A., Yüksel-Kaptanoğlu, İ., & Jansen, H. A. F. M. H. (2013). Intimate partner violence and the relation between help-seeking behavior and the severity and frequency of physical violence among women in Turkey. *Violence against Women, 19*(9), 1151–74. <http://doi.org/10.1177/1077801213498474>
- Harne, L., & Radford, J. (2008). *Tackling domestic violence: Theories, policies and practice* (First). Glasgow: McGraw-Hill International.
- Hearn, J. (1998). *The violences of men: How men talk about and how agencies respond to men’s violence to women* (1st ed.). London: SAGE Publications.
- Heckert, D. A., & Gondolf, E. W. (2004). Battered women’s perceptions of risk versus risk factors and instruments in predicting repeat reassault. *Journal of Interpersonal Violence, 19*(7), 778–800. <http://doi.org/10.1177/0886260504265619>
- Herrenkohl, T. I., Sousa, C., Tajima, E. A., Herrenkohl, R. C., & Moylan, C. A. (2008). Intersection of child abuse and children’s exposure to domestic violence. *Trauma, Violence, & Abuse, 9*(2), 84–99. <http://doi.org/10.1177/1524838008314797>
- Holden, G. W. (1998). Introduction: The development of research into another consequence of family violence. In G. W. Holde, R. Geffner, & E. N. Jouriles (Eds.), *Children exposed to marital violence: Theory, research, and applied issues*. Washington, D.C.: American Psychological Association.
- Holt, S., Buckley, H., & Whelan, S. (2008). The impact of exposure to domestic violence on children and young people: a review of the literature. *Child Abuse and Neglect, 32*(8), 797–810. <http://doi.org/10.1016/j.chiabu.2008.02.004>
- Holtrop, K., Scott, J. C., Parra-Cardona, J. R., McNeil Smith, S., Schmittel, E., & Larance, L. Y. (2015). Exploring factors that contribute to positive change in a diverse, group-based male batterer intervention program: using qualitative data to inform implementation and adaptation efforts. *Journal of Interpersonal Violence, 1*–24. <http://doi.org/10.1177/0886260515588535>
- Johnston, J., & Roseby, V. (1995). Domestic violence and parent-child relationships in families disputing custody. *Australian Journal of Family Law, 9*(1), 12–25.
- Johnston, J., Roseby, V., & Kuehnle, K. (2009). *In the name of the child: A developmental approach to understanding and helping children of conflicted and violent divorce* (2nd ed.). New York: Springer Publishing Company.
- Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü. (2009). *Türkiye’de kadına yönelik şiddet araştırması*. Ankara.
- Karadağ, M. (2013). *Avrupa birliği genel müdürlüğü “kadınların şiddetten korunması” Matra projesi değerlendirme raporu*. Lahey, Hollanda.
- Karataş, Z., & Kılıçarslan, F. (2013). Kadına yönelik şiddetin önlenmesinde aile terapisinin rolü. *Nişantaşı Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 1*(1), 109–128.
- Kelly, L., & Westmarland, N. (2015). *Domestic violence perpetrator programmes: steps towards change. Project Mirabal Final Report*. London and Durham: London Metropolitan University and Durham University.

- Kerman, K. T., & Betrus, P. (2018). Violence against women in Turkey: A social ecological framework of determinants and prevention strategies. *Trauma, Violence, & Abuse*, 1–17. <http://doi.org/10.1177/1524838018781104>
- Körükçü, O., Kayır, G., & Kukulcu, K. (2012). Partnership with men for elimination of violence against women. *Psikiyatride Guncel Yaklasimlar - Current Approaches in Psychiatry*, 4(3), 396–413. <http://doi.org/10.5455/cap.20120424>
- Köşger, F., Eşşızoğlu, A., Sönmez, İ., Güleç, G., Genek, M., & Akarsu, Ö. (2016). Şizofrenide şiddet davranışının klinik özellikler, içgörü ve bilişsel işlevler ile ilişkisi. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 27(2), 92–99. <http://doi.org/10.5080/u13575>
- Küçüker Yıldız, A., & Öz Yıldız, S. (2018). *Aile içi ve kadına karşı şiddetle mücadele*. Ankara: Polis Akademisi Yayınları.
- Larsen, M. M., Krohn, J., Püschel, K., & Seifert, D. (2012). Experiences of health and health care among women exposed to intimate partner violence: qualitative findings from Germany. *Health Care for Women International*, 35(4), 359–79.
- Lawson, D. M., Kellam, M., Quinn, J., & Malnar, S. G. (2012). Integrated cognitive-behavioral and psychodynamic psychotherapy for intimate partner violent men. *Psychotherapy*, 49(2), 190–201. <http://doi.org/10.1037/a0028255>
- Mavili, A. (2014). *Aile içi şiddet kadının ve çocuğun korunması (2.)*. Ankara: Elma Yayınevi.
- Müderrisoğlu, S., Dedeoğlu, C., Akco, S., & Akbulut, B. (2014). *Research on domestic violence against children aged 0-8 years in Turkey*. Bernard van Leer Foundation.
- Murphy, C. M., & Ting, L. A. (2010). Interventions for perpetrators of intimate partner violence: A review of efficacy research and recent trends. *Partner Abuse*, 1(1), 26–44. <http://doi.org/10.1891/1946>
- Öztürk, A. B. (2014). *Erkeklik ve kadına yönelik aile içi şiddet: eşine şiddet uygulayan erkekler*. Hacettepe Üniversitesi.
- Phillips, R., Kelly, L., & Westmarland, N. (2013). *Domestic violence perpetrator programmes: an historical overview*. London.
- Respect, O. (2013). *Respect briefing paper 2013 on research evidence for different perpetrator intervention*. London.
- Safeguarding Children and Young People Regional Procedures. (2005). *Domestic violence: perpetrator programmes and associated women’s services: principles and minimum standards of practice*.
- Sallan-Gül, S. (2013). The role of the State in protecting women against domestic violence and women’s shelters in Turkey. *Women’s Studies International Forum*, 38, 107–116. <http://doi.org/10.1016/j.wsif.2013.01.018>
- Stanley, N., Graham-Kevan, N., & Borthwick, R. (2012). Fathers and domestic violence: Building motivation for change through perpetrator programmes. *Child Abuse Review*, 21(4), 264–274. <http://doi.org/10.1002/car.2222>
- Stark, E., & Flitcraft, A. (1996). *Women at risk: Domestic violence and women’s health*.

London: SAGE Publications.

- Stuckless, N., Toner, B., & Butt, N. (2015). Perspectives on violence against women: Social, health, and societal consequences of inter-partner violence. In K. Nazilla & F. B. Pilkington (Eds.), *Women’s Mental Health: Resistance and Resilience in Community and Society* (pp. 51–66). Springer.
- Tangney, J. P., Stuewig, J., & Hafez, L. (2011). Shame, guilt, and remorse: implications for offender populations. *Journal of Forensic Psychiatry & Psychology*, 22(5), 706–723. <http://doi.org/10.1080/14789949.2011.617541>
- Ural, C., Belli, H., Öncü, F., & Soysal, H. (2012). Psikotik hastaların şiddet davranışlarında hedef kitle profili. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 23(1), 26–32.
- Ural, C., Öncü, F., Belli, H., & Soysal, H. (2012). Adli psikiyatrik süreç içindeki şizofreni hastalarının şiddet davranışı değişkenleri: bir olgu kontrol çalışması. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 23, 1–8.
- Vahip, I., & Doğanavşargil, Ö. (2006). Aile içi fiziksel şiddet ve kadın hastalıklarımız. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 17(2), 107–114.
- Westmarland, N., Kelly, L., & Chalder-Mills, J. (2010). *Domestic violence perpetrator programmes: what counts as success?* (Vol. 44). London.
- Williamson, E. (2000). *Domestic violence and health: The response of the medical profession*. Bristol: Policy Press.
- Yüksel-Kaptanoğlu, İ. (2015). Views of men on violence against women. In I. Yuksel-Kaptan, A. Cavlin, & B. A. Ergocmen (Eds.), *Research on domestic violence against women in Turkey* (pp. 233–268). Republic of Turkey Ministry of Family and Social Policies. <http://doi.org/10.1017/CBO9781107415324.004>